

Студент 2 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. Здійснено аналіз перспектив розвитку оподаткування, досліджено основні проблеми функціонуючої податкової системи, а також запропоновано варіанти подолання існуючих протиріч і неузгодженостей в окремих законах, які функціонують у сфері оподаткування України.

Аннотация. Осуществлен анализ перспектив развития налогообложения, исследованы основные проблемы функционирующей налоговой системы, а также предложены варианты преодоления существующих противоречий и неувязок в отдельных законах, которые функционируют в сфере налогообложения Украины.

Annotation. The prospects of taxation were analysed. The main problems of the functioning tax system were investigated. Options for overcoming contradictions and inconsistencies in some laws that operate in the field of taxation in Ukraine were proposed.

Ключові слова: оподаткування, податкова система, дисбаланс, соціальна справедливість, економічна ефективність, стабільність.

Діюча на сьогодні податкова система є однією з найзаплутаніших у правовій системі України. Наша країна має складне законодавство, деякі законодавчі акти недостатньо узгоджені і суперечать один одному. Як показує практика, зміни, що вносяться до Законів України з питань оподаткування, сприяють появі нових проблем.

Оподаткування є фінансовою формою відносин між економічними суб'єктами та державою. Тому пошук кращих перспектив функціонування української податкової політики є актуальним питанням на сучасному етапі розвитку українського суспільства.

Проблематикою оподаткування в Україні займалися такі вітчизняні вчені, як Воронкова О. М., Орлова В. О., Ляшенко В. І. та багато інших [1].

Метою дослідження є визначення сучасного стану податкової системи в Україні, визначення проблем оподаткування в Україні, а також обґрунтування напрямів їх вирішення.

Дослідження Світового банку та аудиторської компанії PriceWaterHouseCoopers показують, що податкова система України залишається однією з найгірших у світі вже як мінімум протягом останніх шести років. На 2012 рік Україна посідає передостаннє місце серед 183 проаналізованих країн, а саме 181-ше місце – третє найгірше місце у світі. Гірше рейтинги в Республіці Конго (182-ге місце) і Венесуели (183-тє місце) [2].

В Україні кількість податкових платежів на рік склала 135 видів, це є 165 місце з 194 у світі за кількістю податків в рейтингу Світового банку Doing Business. На виконання всіх процедур, пов'язаних із сплатою податкових платежів, витрачається 657 годин на рік, зважаючи на те що на сплату податків у світі витрачається в середньому 277 годин на рік [3].

У рейтингу загального податкового навантаження Україна посіла 152-ге місце серед 183 країн із показником 57,1 % сукупної податкової ставки, в середньому в світі цей показник на 2012 рік склав 44,8 %. Експерти Міжнародної фінансової корпорації в своєму дослідженні The Costs of Tax Compliance in Ukraine відзначають, що на адміністрування податків український бізнес щорічно витрачає понад 4 млрд гривень. Так, у період з 2007 по 2009 роки приватний бізнес, крім сплати безпосередньо податків і зборів, передбачених законодавством, витратив ще як мінімум 7,8 млрд гривень на заходи, що з їх адмініструванням, що складає приблизно 1 % ВВП України [4].

Дисбаланси податкової системи України створюють нерівномірні податкові навантаження і, як результат, призводять до збільшення тіньового сектору економіки, ухилення від оподаткування, зменшення податкових надходжень. За результатами дослідження "Ведення бізнесу 2013" Україна не тільки поліпшила свої позиції (до 137 місця з 185 країн), а й увійшла в список з 23 країн світу – найбільших реформаторів умов ведення бізнесу в 2011 – 2012.

Крім того, Україна увійшла до списку країн-лідерів зростання рейтингу серед країн СНД поряд з Вірменією (+18 позиції до 32 місця), а також скоротила на 9 позицій своє відставання від Російської Федерації, зайняла 112 місце в рейтингу Doing business 2013. Україна також потрапила в перші 25 країн, що досягли найбільшого прогресу за останні роки у спрощенні умов ведення бізнесу [5].

Податкова система України на сьогодні повною мірою не може забезпечити реалізацію цілей і прав як державної політики, так і платників податків. Цілий ряд недоліків, які були допущені при створенні системи оподаткування, призвели до того, що податки не можуть повноцінно виконувати

свої основні функції, а саме фіскальну, соціальну та регулюючу. Сфера матеріального виробництва практично пригнічена податками, призводить до скорочення оподатковуваних зборів, а отже, до зменшення бюджетних надходжень. У результаті чинна податкова система не стимулює виробництво, а викликає його скорочення, звідси дохідна частина бюджету майже не поповнюється.

Проблемою податкової системи України є також її нескоординована структура податків. Існування великої кількості податків і зборів призводить до того, що питома вага багатьох з них в податкових зборах становить менше 1 %. Ці податки не сильно впливають на поповнення бюджету, а тільки є додатковою статтею витрат на їх збір.

Виникають проблеми також із податком на додану вартість (ПДВ). Цей податок є дуже важливим для бюджету: надходження від нього становлять близько третини сукупних доходів державного бюджету. Процедура його відшкодування дуже тривала, до того ж ПДВ повертають "вибірково", що завдає істотної шкоди конкуренції і призводить до корупції. Корупція є найбільшою перепоною економічного зростання та розвитку, здатною поставити під загрозу будь-які перетворення.

Що стосується податкового навантаження в Україні, то проблема його нерівномірного розподілу серед суб'єктів набагато серйозніше. Податкові навантаження несуть на собі підприємства, які позбавлені податкових пільг. Аналіз показників показав, що підприємства, які працюють тільки на внутрішньому ринку, не мають податкової пільги і не ухиляються від сплати податків, перераховують до державного бюджету більше 40 % створеної додаткової вартості, тоді як підприємства, які користуються податковими пільгами і відхиляються від сплати податків, перераховують до бюджету від 0 до 7 % прибутку. За приблизними підрахунками експертів, тіньова економіка сягає 40 – 50 % в Україні від обсягу ВВП [6].

У процесі реформування системи оподаткування в Україні важливою проблемою є не лише рівень податкового навантаження, а й оптимальне поєднання прямих і непрямих податків. Протягом останніх років у системі оподаткування спостерігається тенденція до збільшення частки прямих податків, відповідає практиці розвинених країн. Непрямі податки хоч і зручні для фіскальних органів з позиції їх стягнення, однак їх сплата лягає тягарем на плечі кінцевого споживача. Тому переважання справедливих прямих податків дозволить уникнути негативних наслідків, таких, як: занепад рівня життя більшості населення, подальший спад і занепад українського виробництва, нездатного конкурувати з дешевою продукцією іноземних фірм і т. д.

Ураховуючи наведене, до основних проблем функціонуючої системи оподаткування в Україні, можна віднести: по-перше, велику кількість мало ефективних податків вимагають істотних адміністративних витрат, що перевищують доходи бюджету; по-друге, протиріччя та неузгодженості окремих податкових законів, їх нестабільність, безсистемне надання пільг та перекручування суті окремих видів податків; по-третє надмірна фіскальна спрямованість податкової системи; по-четверте, значна кількість нормативно-правових актів з питань оподаткування, якими повинні володіти і керуватися на практиці як платники податків, так і працівники органів державної податкової служби України; по-п'яте, неурегульованість правових гарантій для учасників податкових відносин, відсутність прозорих і ефективних механізмів захисту прав платників податків і т. д.; по-шосте, податкова система зараз є чинником зниження рівня економічного зростання та інвестиційної активності, стимуляція ухилення від сплати податків [7].

З метою вирішення певних протиріч і неузгодженостей в окремих законах у сфері оподаткування необхідно вдосконалити нормативно-правову базу України шляхом чіткої визначеності управління, нарахування і сплати податків та зборів до державного бюджету країни.

Для спрощення роботи співробітників контролюючих органів України, а також платників податків необхідно зменшити кількість нормативно-правових актів, якими вони повинні володіти і керуватися на практиці, або проводити всебічну організаційну та просвітницьку роботу з платниками податків, урегулювати і впорядкувати інформаційні потоки між платниками податків та органами контролю за їх сплатою, а також ураховувати соціально-культурні й психологічні особливості громадян країни, усталені традиції при прийнятті рішень у галузі оподаткування і т. д.

Проаналізувавши стан сучасної системи оподаткування України, можна зробити висновок, що вона має серйозні недоліки, а саме: нестабільність податкової системи; часті зміни в законодавчих актах по окремих податках негативно впливають на розвиток підприємницької діяльності; основним є фіскальний напрям податкової системи, відсутні єдині і порівняно стабільні нормативи відрахувань від загальнодержавних податків до місцевих бюджетів і т. д.

Регулювання сучасних економічних відносин в Україні вимагає гнучкої податкової політики держави, яка дала б можливість оптимально пов'язати інтереси держави з інтересами підприємництва. Для створення оптимальної системи оподаткування необхідно керуватися такими основними принципами, як соціальна справедливість, економічна ефективність, стабільність, гнучкість. У наш час, є велика необхідність надалі досліджувати розвиток оподаткування в Україні, бо саме нам і нашим поколінням прийдеється вирішувати всі неузгодженості з податковою системою.

Наук. керівн. Кліменко О. М.

- Література:** 1. Безоглюк В. А. Окремі аспекти оподаткування податком на додану вартість / В. А. Безоглюк, Л. І. Жідеєва // Вісник ДДФА. – 2012. – № 1 (27). – С. 142–145. 2. PwC Ukraine [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.pwc.com/ua/ru/index.jhtml#>. 3. Економічна правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/news/2013/08/27/391651/>. 4. The Costs of Tax Compliance in Ukraine [Electronic resource]. – Access mode : http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/725f0b804b5f7ae59f06bf6eac26e1c2/UTCCS_eng.pdf. 5. Дані фінансового порталу "Мінфін" України. – Режим доступу : <http://minfin.com.ua/taxes/-/taxraterus.html>. 6. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>. 7. Дослідження інституту економіки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.be5.biz>.